

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT
ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6, Tallinn 19080, Estonia tel. +372 646 6439, fax +372 667 8399, E-mail eki@ki.ee

Eesti 2002. aasta piimaturu ülevaade

Tallinn
Aprill 2003

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Koostaja: Liina Ernits
tel. 646 6438

EKI direktor Marje Josing
19080 Tallinn Rävälä 6
Tel. +372 646 6439
Fax +372 667 8399
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Piima tootmine.....	4
Piimatööstus.....	5
Hinnad	7
Väliskaubandus.....	10
Tarbimine.....	14
Kokkuvõte	21
2003. aasta	21
Tabelid EL riikide ja Eesti võrdlusandmetega	22
Lisa. EL põllumajandusreformi ettepanek 2005 -2013	28

Eesti piimaturg 2002. aastal

Piima tootmine

2002. aasta oli Eesti piimandusele võrreldes suhteliselt soodsa 2001. aastaga küllaltki raske. Põuane suvi langetas nii tootmismahu kui ka lehmade produktiivsust. Piimatoodang vähenes 2002. aastal eelmise aastaga võrreldes 9,3%, langedes 620,7 tuhande tonnile (2001.a - 684 tuh t, tabel 1 ja 2). Piimatoodang vähenes lisaks produktiivsuse langusele ka lehmade arvu vähenemise tagajärjel.

Lehmade arv perioodi lõpus ulatus 112,9 tuhande lehmani ning vähenes aastaga 15 700 lehma võrra ehk 12,2%. Eelnenud aastate languse taustal (2000 – 5,3%, 2001 – 1,8%) on tagasimineku suur, ületades märgatavalt ka viimase kümne aasta keskmist (7,7%). Selle taga on peamiselt väiketootjate piimatootmisest loobumine, sest 1. juulist 2002 hakkasid ka piimatootmisele (lautadele) kehtima hügieeninõuded, mida väiketootjad täita ei suuda.

Piimatoodang ühe lehma kohta ulatus 2002. aastal keskmiselt 5119 kilogrammini ning väljalüps lehma kohta vähenes võrreldes 2001. aastaga 33 kg võrra (1994.a. - 3455 kg, 1998.a - 4429 kg, 1999.a kuival karjatamisperioodil 4171 kg ja 2000.a - 4660 kg ja 2001.a – 5152 kg, tabel 2). Keskmise piimaand langes peamiselt põuastel suvekuudel, mis piiras rohu kasvu ja vähendades oluliselt ka talveks varutava silo ja heina koguseid.

Tabel 1

Piima tootmise ja kasutamise bilanss*
(tuh. tonnides naturaalkaalus)

	1998	1999	2000	2001	2002
Jäägid perioodi alguseks	38	42	55	90	90
Piima toodang*	730	626	630	684	621
Import**	264	77	44	43	114
Ressursse kokku	1032	745	729	817	825
RESSURSSIDE KASUTAMINE					
Ekspord**	523	248	172	229	249
Loomade ja lindude söödaks	55	55	58	55	54
Tarbimine toiduna	412	387	409	443	442
Jäägid perioodi lõpuks	42	55	90	90	80

* Põllumajandusministeeriumi andmetel

** Impordi osas arvestatud ainult impordi sisetarbimise vajaduste rahuldamiseks ning ekspordi osas lõplikku ekspordi

Piima tootmiskvoodiks lubatakse Eestile Euroopa Liiduga liitumisel esialgu 624 483 tonni piima aastas rasvasisaldusega 4,31%, alates 2006.a aastast tõuseb kvoot 646 368 tonnile. Need arvud sisaldavad müüki piimatööstustele ja otseturustust farmist. Kvoodi alla ei lähe tarbimine farmis nii loomatoiduna kui ka inimtoiduna. Farmisese tarbimisega lisandub esimesele kvooditasele umbes 140 000 tonni ja võrreldes 2006. aasta piimakvoodiga 150 000 tonni piima. Seega ulatub piima toodangumaht kokku 2004. aasta kvoodimäära juures umbes 765 tuhande tonnini ja 2006. aasta kvoodimäära juures 796 tuhande tonnini. EL poolt kinnitatud piima tootmiskvoodid Eesti piimatootjale erilist laienemisperspektiivi ei anna, kuid võimaldavad siiski tootmist jätkata ilma lehmade arvu ja piimatootmise kohustusliku vähendamiseta.

Piima tootmise näitajad aastatel 1996 - 2002

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Piimatoodang (tuh.t)*	674,8	717,1	729,5	626,1	629,6	684,0	620,7
Piimatoodang keskmiselt ühe lehma kohta (kg)	3809	4210	4456	4171	4660	5152	5119
Lehmade arv perioodi lõpus (tuh.tk.)	171,6	167,7	158,6	138,4	130,7	129,3	112,9
Piima kokkuost (naturaalkaal, tuh.t)	490,4	517,8	531,8	404,4	408,7	427,6	495,3
Kokkuostu osakaal toodangust, %	72,7	72,2	72,9	64,6	64,9	62,5	79,8

* Kõrgeim piimatoodang Eestis oli nõukogude perioodi 1985-89. aastatel, mil piima toodeti 1276,6 tuh tonni keskmiselt aastas, s.o 814 kg ühe elaniku kohta ja 4134 kg ühe lehma kohta keskmiselt aastas.

Piimatööstus

Positiivne möödunud aasta piimaturul oli tööstusele müüdud piimakoguse 16%-line kasv. Piimatööstused töötlesid 2002. aastal 495,3 tuhat tonni toorpiima, mis moodustas 79,8% piimatoodangust. Kokkuostukoguste sellist kasvu piima kogutoodangu vähenemise ning samas suhteliselt madalate kokkuostuhindade (2001. aastaga võrreldes) juures võib pidada piimatootjate reaktsiooniks piimakvootide rakendamisele ühinemisel Euroopa Liiduga. Paranes ka toorpiima kvaliteet. Kokkuostetud piimast 88,4% kuulus eliit- või kõrgemasse sorti ning 10,3% I sorti. 2001. aastal olid kvaliteedinäitajad vastavalt 86,6% ja 12,3%. Teatav mõju on siin 2002. aasta 1. jaanuarist kehtestatud nõudel lubada inimtoiduks kasutada vaid eliit- ja kõrgema sordi piima, mille kriteeriumid vastavad EL-is kehtivale nõudele. Varutava piima keskmine rasvasus tõusis 4,1%-le 2001.aasta 3,9% tasemelt.

Piimatööstuste tootmismahdade kasvu soodustab maksuvabade **ekspordikvootide** iga-aastane suurenemine Euroopa Liitu. Perioodil 1.07.2001 – 30.06.2002 võisid Eesti piimatööstused ekspordida maksuvabalt EL-u 22 360 tonni, sellele järgneval aastasel perioodil 26 640 tonni piimatooteid. Sealjuures ulatub viimasel kvoodiperioodil pulbrite ekspordikvoot 14 000, võil 4 800 ja juustul 4 000 tonnini. Alates 1. juulist 2003. aastal kuni 30.06.2004 suurenevad ekspordikvoodid Euroopa Liitu piimatoodetele 2 910 tonni võrra.

Euroopa Liidu poolt Eestile eraldatud 0%-lise tollimaksuga ekspordikvoodid on alates soodustingimuste kehtestamisest 1.07.2000. aastal kuni senini EUCOLAIT andmetel enamuse piimatoodete osas (v.a jogurt) täidetud. Piimatoodete ekspordikogused on küll iga-aastaselt suurenenud, kuid tähtsamate toodete ekspordihinnad olid mullu madalamad kui aasta varem. Ekspordikoguste suurenemine tagas aga ekspordi rahalise käibe kasvu. Ekspordiks müük moodustas 2002. aastal piimatööstuste toodangu kogumüügist 23,1% ning võrreldes 2001. aastaga on see suhe 1,3%-punkti võrra langenud.

Ekspordi soodusvõimalused EL-u kehtivad üksnes toiduseaduses kehtestatud struktuuri- ja hügieeninõuetele vastavatele piimatööstustele, kes on saanud ka **eurotunnustuse**.

Selliseid piimatööstusi on Eestis 1. jaanuari 2003. aasta seisuga 12 ettevõtet: AS Põlva Piim ja Põlva Piima Külmaod, TÜ E-Piim Järva-Jaani Meierei ja Põltsamaa Meierei, AS Saaremaa LPT, AS Võru Juust, Valio Eesti AS Laeva Meierei, Tallinna Piimatööstuse AS, Tori-Selja Piimaühistu, Tallinna Külkhoone AS, AS Rakvere Piim Annikvere Jaoskond, ning AS Rapla Dairy. Üldse olid 1. jaanuariks 2003 hügieeni- ja struktuurinõuetele vastavuse tunnustuse saanud 22 piimakäitlemise ettevõtet ja lisaks veel teatud mõõndusega 4 väikeettevõtet. 38 praegu tegutsevast piimakäitlemise

ettevõttest on veel 7 ettevõtet, kus piimatoodete käitlemine ei vasta toiduseaduse nõuetele. Samas oli 1. jaanuar 2003 viimane sanitaar- ja hügieeninõuete lõpliku tunnustamise tähtaeg piimatööstuse ettevõtetele.

Võrreldes teiste toiduainetööstuse harudega on piimatööstuse ettevõtted suutnud paremini ja kiiremini viia ettevõtted vastavusse toiduseaduses kehtestatud nõuetega. Selline mulje on jäänud ka tarbijatele. EKI poolt läbiviidud tarbijaküsitlus¹ näitas, et piimatööstus on toiduohutuse ja toiduhügieeni seisukohalt tarbijahinnangutes esikohal kõigi toiduainetega tegelevate ettevõtete seas (tööstus, toitlustus, ostukohad). Toiduhügieeni olukorda piimatööstuses hindas heaks või väga heaks 46% küsitletutest, 17% rahuldavaks, kuid olukorda halvaks ei tunnistanud ükski küsitletutest.

ESA kiirstatistika andmete alusel (tabel 3) kasvas 2002. aastal juustu, või ja jäätise **tootmismah**t, kuid pulbrite tootmismahut veidi vähenes. Pulbrite tootmismahu vähenemist põhjustasid madalad hinnad eksporditurgetel. Piimandussektor on väga tundlik eksporditurgete suhtes, kuna ligikaudu kolmandik Eesti piimatoodetest tuleb müüa välisturgetel. Seega peaks piimatööstuste toodangumahu suurendamiseks otsima välisturgete lisaks EL-le ka mujalt ning samuti taastama turusuhted Venemaaga. Samas tuleb täheldada, et juustu ekspordivõimaluste suurenemisega on siseturu vajaduste rahuldamisel suurenenud importjuustu osakaal viimasel paaril aastal 1/3-ni 2000. aasta ¼ tasemelt.

Tabel 3

Piimatööstuse toodang (tuhat tonni)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
						kiirstatistika	
Või	17,2	17,1	11,4	7,4	8,7	6,9	7,3
Taimeõliga segarasvatooted	4,8	7,0	7,2	3,5	0,8	...	...
Rasvane juust	8,9	10,4	12,3	10,2	9,9	10,6	10,8
Täispiimatooted (ü.a. piimaks)	218,2	381,0	344,3	187,5	194,5	...	...
Pastöriseeritud piim	43,8	54,3	53,8	55,3	56,6	58,5	63,8
Lõssipulber	21,6	16,1	17,1	10,1	11,1	6,2	7,4*
Täispiima- ja koorepulber	0,1	0,6	1,1	1,4	4,1	13,2	6,2*
Jäätis	2,2	4,0	8,8	12,2	6,1	5,9	5,6*
Piimakonservid	0,5	0,8	0,7	0,5	0,5	...	...

* 9 kuu andmed

Allikas: ESA

Euroopa Liiduga liituvatest riikidest on piimatööstus olulisem toiduainetööstuse haru Balti riikides, moodustades 1/5...1/4 toiduainetööstuse toodangu mahust. Võrreldes teiste kandidaatriikidega on piimatööstuse osakaal kõrgeim just Eestis (26,1%, tabel 4) ning Eesti piimatööstuses toodetakse kõrgeima lisandväärtusega toodangut. Teiste Balti riikidega võrreldes näitab tööjõu madal osakaal Eesti piimatööstuses ka tootmise kõrgemat efektiivsust.

¹ Elanike toitumusharjumused ja toidukaupade ostueelistused sõltuvalt kaupade päritolust (kodumaine või import), Tarbijaküsitlus, EKI, 2003

Piimatööstuse osakaal toiduainetetööstuses EL kandidaatriikides 2000. aastal, %

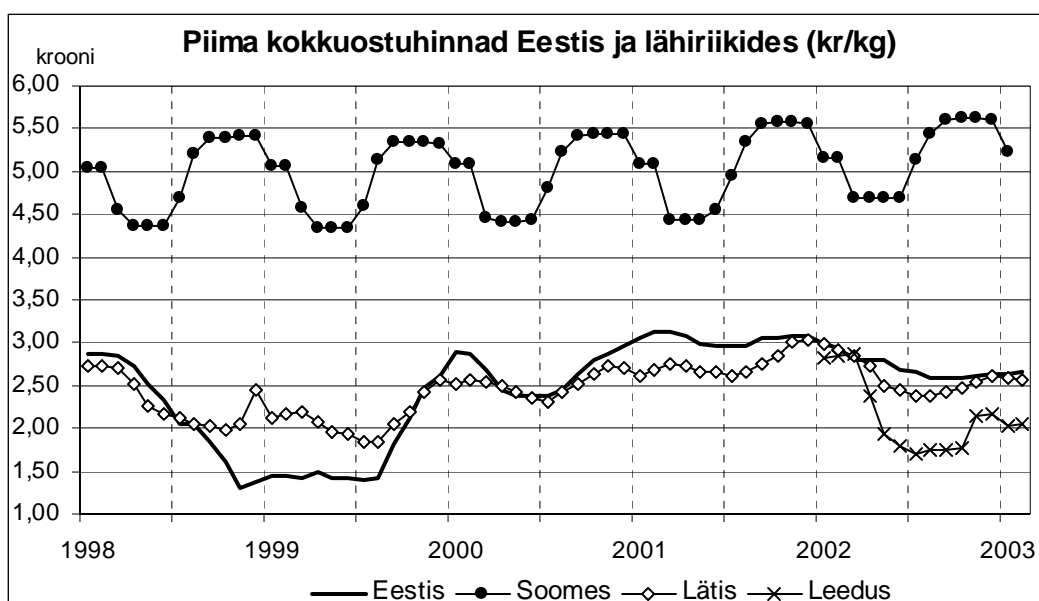
Riik	Toodang	Töötajad	Lisandväärtus
Eesti	26,1	15,9	14,7
Läti	19,8	17,8	19,7
Leedu	25,9	23,7	...
Poola	15,6	15,3	...
Tšehhi	16,1	10,3	9,6
Slovakkia	15,6	9,5	9,6
Ungari	12,6	7,7	5,6
Sloveenia	14,4	8,4	7,9
Rumeenia	6,8	8,7	6,1
Bulgaaria	11,5	7,4	4,3

Allikas: Key Developments in the Agri-Food Chain and on Restructuring and Privatisation in the CEE Candidate Countries, IAMO, 2003

Hinnad

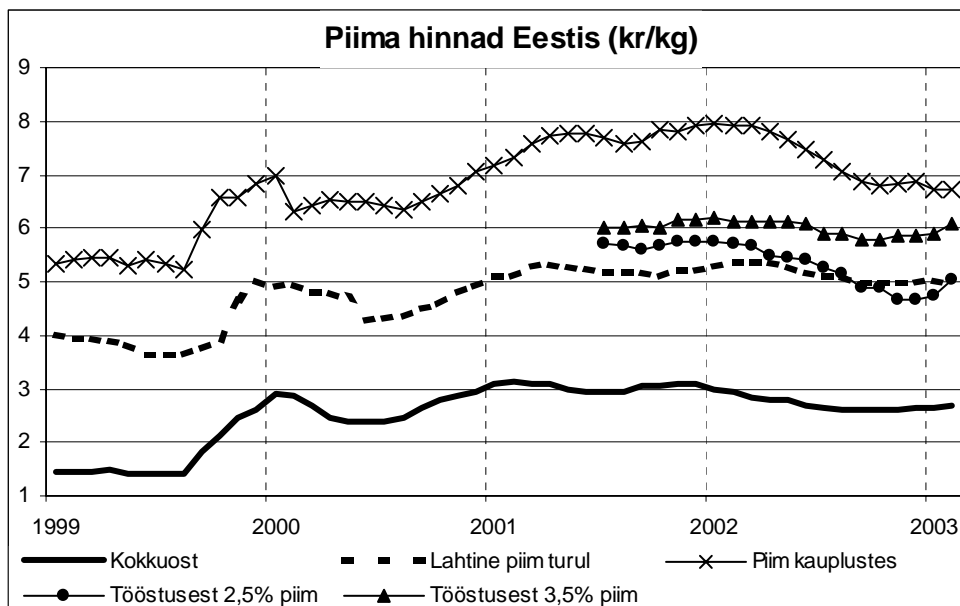
Eesti piimaturg ei ole iseseisvusaastatel veel stabiilsust saavutanud, mida iseloomustab ilmekalt joonisel 1 kujutatud hinnavõrdlus. Piimaturile iseloomulik sesoonsus (aga ka EL piimaturu reguleeritus) väljendub Soome tootjahinna dünaamikas ühtlaselt korduva kõverana, kuid Balti riikide hinnakõverad näitavad sesoonsusele lisaks ka nõudluse – pakkumise vahekorra pidevat muutust ning teravat konkurentsi erinevate töötajate vahel. Kuivõrd nõudlus Eesti siseturul on suhteliselt stabiilne, siis peegeldab hindade muutumine ekspordinõudluse muutust. Eesti piimatoodetest tuleb ligikaudu kolmandik ekspordida ning ekspordihindade langus alandab koheselt ka Eesti kokkuostuhindu.

Joonis 1

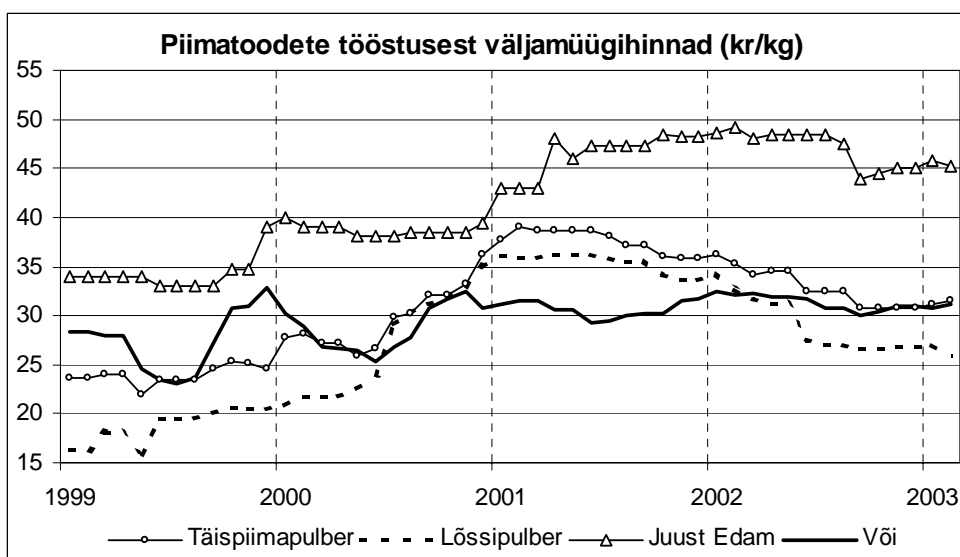
Hindade langust 90-ndate aastate lõpus põhjustas Vene turu äralangemine. Hinnatõus 2000-2001. aastatel näitab soodustingimustega ekspordivõimaluste tekkimist Euroopa Liitu. Viimase aasta hinnalangus peegeldab aga juba maailmaturu hinnamõjusid, mis läbi ekspordi Euroopa Liitu Eesti piimahindasid mõjutasid. Piima aasta keskmine kokkuostuhind langes 2002. aastal (2.72 kr/kg) võrreldes eelnevaga rekordaastaga (3.04 kr/kg) 11,7%, kuid ületas varasemate aastate taset. Põhjuseks olid püsivalt madalad hinnad välisurul ning tugeva siseturu konkurentsi tõttu langenud jaehinnad Eestis.

Joonis 2

Toorpiima hinnalangusega kaasnes ka valmistoodete hulgi- ja jaehinna alanemine. Piimatoodete **jaehinnad** langesid 2002. aastal võrreldes 2001. aastaga 5,5% (2001.aastal kallinesid 6,4%) ning võrreldes kokkuostuhindadega oli hinnalangus poole aeglasem (joonis 2). Varasematel aastatel pole toorpiima odavnemine nii tuntavat jaehindade langust kaasa toonud. Sealjuures odavnesid kauplustes peamiselt piim (-10%), koor (-11,2%) ja või (-3,1%), kuid osa tooteid ka kallines – juust (1,5%), kohupiim (3,8%).

Joonis 3

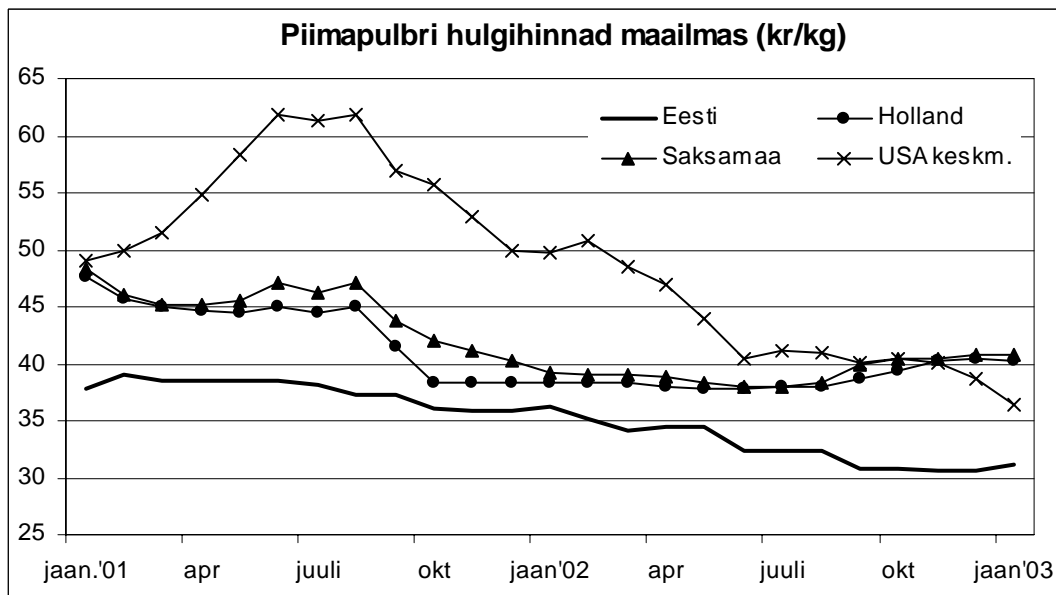

Piimatööstuste **väljamüügihinnad** langesid 2002. aastal põhiliste ekspordiaartiklite – piima- ja lõssipulbri osas (joonis 3). Lõssipulbri hind alanes aastaga 17,8% (aastakeskmise hind 2001.a – 35.42 kr/kg, 2002. a – 29.11 kr/kg) ja piimapulbril 12,5% (vastavalt 37.61 kr/kg ja 32.90 kr/kg). Stabiilsemad on püsinud tööstuse väljamüügihinnad juustule ja võile, mis aastaga 1,5...2,2% kallinesid (aastakeskmise hind 2002.a – vastavalt 47.15 ja 31.35 kr/kg).

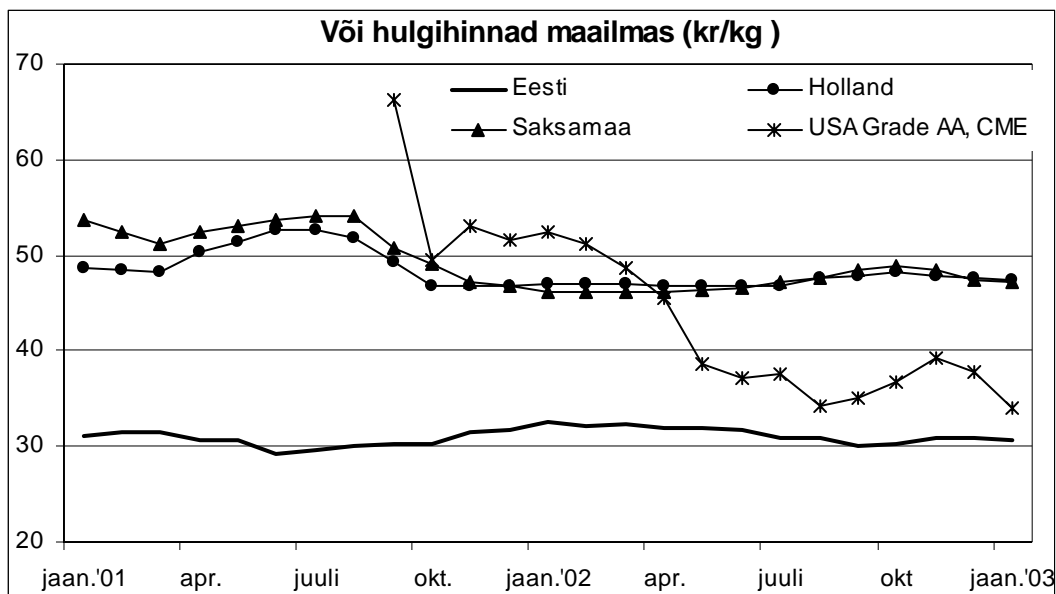
Hetkeseis **maailmaturul** suuri muutusi 2003. aastaks Eesti piimasektorile ei tööta. Alates eelmise aasta novembrist on piimatoodete hinnad nii EL siseturul kui mujal maailmas stabiliseerumas, see tähendab, et hinnad püsivad suhteliselt madalal tasemel (joonised 4-6). Euroopa Liidus on käivitatud piimandusturu jahutamise poliitika: korduvalt on kärbitud eksporditoetusi, osa interventsiooniladudesse ostetud tooteid on lastud vabasse ringlusse. Nende meetmetega püütakse välistada hindade tõusu EL turgudel ja lähendada neid maailmaturu hindadele, mis tähendab Eesti piimasektorile madalate ekspordihindade püsimist ka lähitulevikus.

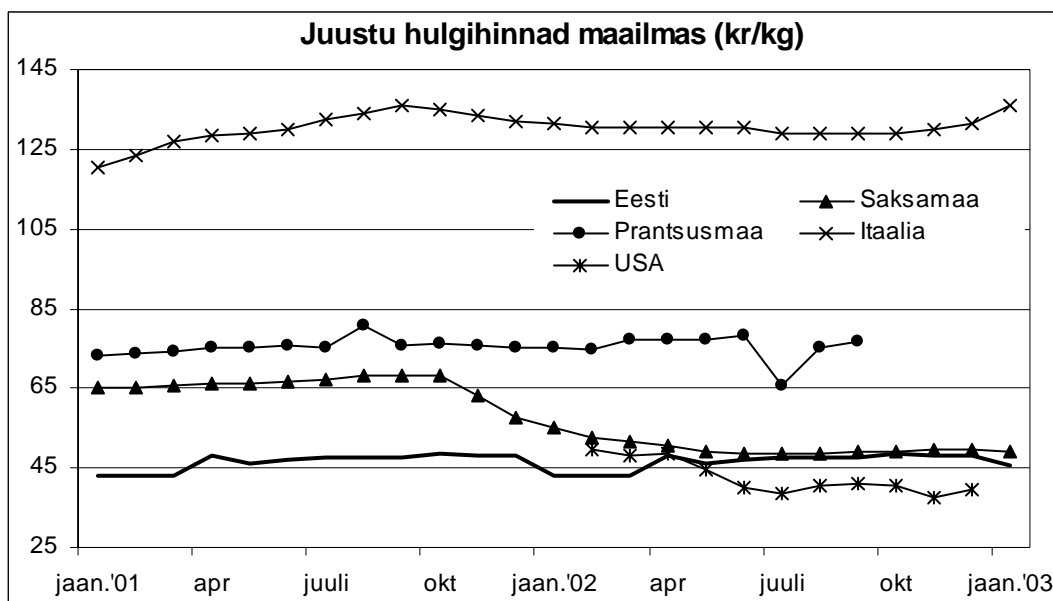
Pikemad prognoosid (vt lisa töö lõpus) seoses uue EL põllumajandusreformiga ja võrdluses maailmaturuhindade prognoosiga näevad hinnalangust piimatoodetele Euroopa Liidus ette ka pikemas perspektiivis.

Joonis 4

Joonis 5

Väliskaubandus

2002. aasta ei olnud piimandusele soodne aasta: hinnad maailmaturul langesid, mistõttu Eesti piimatoodete eksport suurenes aeglasemalt kui import ning positiivne väliskaubanduse saldo vähenes. Piimatoodete eksport moodustas 2002. aastal 21,5% (2001.a - 21,2%) põllumajandus-saaduste kogueksportidist ja import 4,6% (2001.a - 4,2%) koguimportidist. Piimatooted on üks vähestest kaubagrupidest, kus väliskaubanduse saldo on (jätkuvalt) positiivne. 2002. aastal ületas piimatoodete eksport importi 659 miljoni krooniga ning positiivne saldo vähenes võrreldes 2001. aastaga 4,4%. 2001. aastal oli eksportidile soodsam aasta ning kaubavahetussaldo suurenes aastaga 32,7%.

Ekspordi osatähtsus piimatööstuste toodangu müügis langes Eesti Statistikaameti andmetel 2002. aastal 23,1%-le. Ekspordiks soodsamatel 2000. ja 2001. aastal moodustas ekspordiks müük vastavalt 29,1% ja 24,4%, ebasoodsal 1999. aastal 21,9%. 1999. aastal põhjustas ekspordi osakaalu langust ekspordi katkemine Venemaale, 2002. aastal ekspordihindade alanemine maailmaturu hinnalanguse mõjul. Aastatel 1995-1997, mil piimatoodete põhieksport läks Venemaale, ulatus ekspordi osakaal 41%-ni piimatööstuste kogumütigist.

Piimatoodete **ekspordikäive** suurenes 2002. aastal võrreldes 2001. aastaga ainult 3% ning ulatus 1012,3 miljoni kroonini (tabel 5). Ekspordikäibe kasv saavutati piimatoodete koguselise impordi suurenemise arvel. Tähtsamad eksporditüübid olid piima- ja lõssipulber (53% piimatoodete ekspordist rahalises väljenduses, joonis 7), juust (23%) ja või (16%).

Peamisteks ekspordimaadeks olid 2002. aastal Eestile Euroopa Liidu riigid, kuhu veeti 67% Eesti piimatoodete ekspordist ning seejuures on EL osatähtsus piimatoodete ekspordis võrreldes 2001. aastaga suurenenud (2001. a – 53%, joonis 8). Aastaga suurenes piimatoodete eksport EL 159,5 miljoni krooni võrra ehk 27%. Piimatooted eksporditi mullu 2001. aastaga võrreldes rohkem veel Leetu (+48%), Iraaki (3,8 korda) ja Kesk-Euroopa riikidesse (+22%). Eksport vähenes Lätti (-15,7%), Venemaale (-85%), Marokosse (-78%) ja Egiptusesse (-56%). Lätti eksporditi peamiselt piima (40% 2002. aasta piimaekspordist) ja hapupiimatooted (47% nende

Tabel 5

Piimatoodete põhieksport 2001 – 2002.aastal

	2001			2002			Ekspordi- koguse muutus 2002/01 +,- %
	Kogus tonni	Summa tuh.kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa tuh.kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	1999	25507	12.76	3676	21404	5.82	83,9
Kondenseeritud piim, pulber	15860	540878	34.10	18014	531062	29.48	13,6
Hapendatud piimatooted	2089	32375	15.50	2042	31716	15.53	-2,2
Vadakutooted	123	929	7.56	902	4365	4.84	7,3 korda
Või ja piimarasvad	3963	122489	30.91	5411	157788	29.16	36,5
Juust, kohupiim	5422	228074	42.07	6230	232124	37.26	14,9
Jäätis	1164	32059	27.03	1357	33729	24.86	16,6
Piimatooted kokku	X	982311	X	X	1012188	X	X

ekspordikogusest). Ekspordist Leetu moodustab põhiosa juust (32% juustu ekspordist), mis tegelikult läheb edasi Venemaale, kuna Leedule ei ole kehtestatud topelttole. Juustu ekspordihind Leetu oli 37.56 krooni (kogus 1615,3 t) ja impordihind Leedust 32.91 krooni (kogus 1390,5 t) kilogrammi eest.

EL liikmesriikidest olid tähtsamad partnerid Holland ja Saksamaa, kuhu on enam eksporditud lõssi- ja piimapulbrit (Hollandisse 51% 2002. aasta lõssi- ja piimapulbri ekspordist, Saksamaale 24%, tabel 6), võid (Hollandisse 36%, Saksamaale 36%) ja juustu (Holland 45%). Piima- ja lõssipulbri ekspordis on arvestatavaks sihtriigiks kujunenud Iraak, kuhu eksporditi 16% pulbrite koguekspordist. Iraagi osakaal piimatoodete rahalises ekspordis ulatus 2002. aastal 12,3%-ni 2001. aasta 3,3% asemel.

Tabel 6

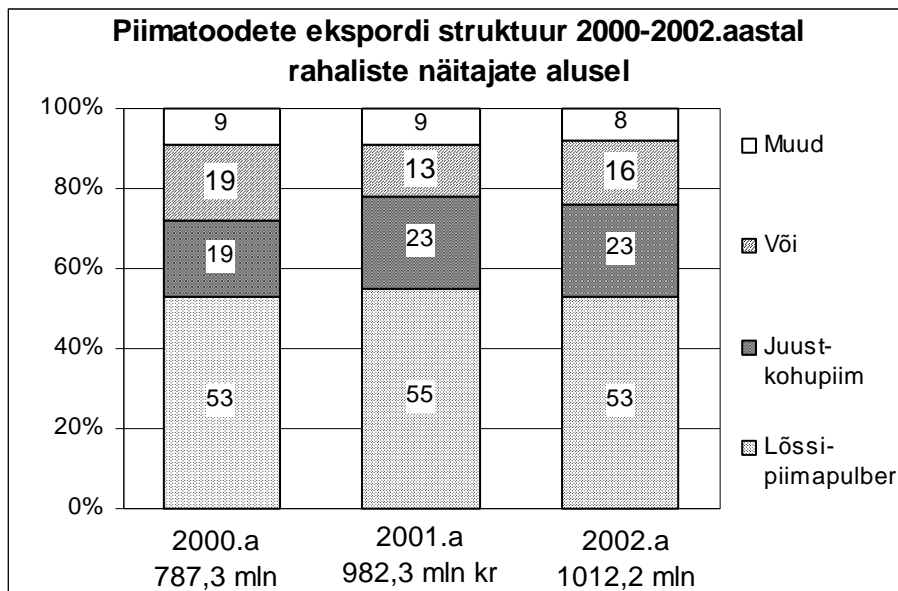
Põhiliste piimatoodete põhieksporti struktuur riikide lõikes 2002. aastal

(% vastava tootegrupi ekspordikogusest)

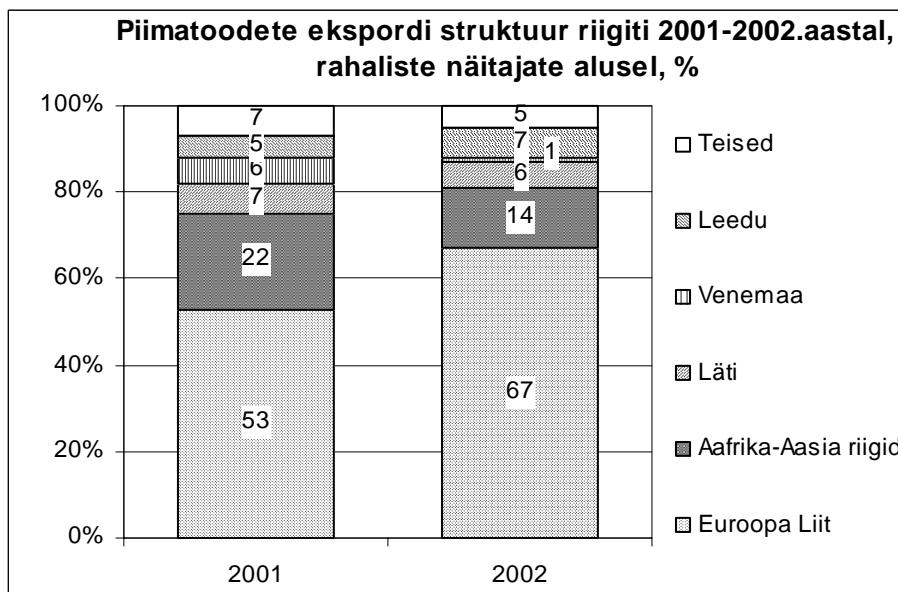
Piim, lõss, koor	Piima- ja lõssipulber	Hapendatud piimatooted	Või	Juust ja kohupiim
EKN kood-0401	EKN kood-0402	EKN kood-0403	EKN kood-0405	EKN kood-0406
1999.a – 10859 t	1999.a – 14356 t	1999.a – 3154 t	1999.a – 8290 t	1999.a – 4626 t
2000.a – 2799 t	2000.a – 14737 t	2000.a – 1701 t	2000.a – 4671 t	2000.a – 3871 t
2001.a – 1999 t	2001.a – 15860 t	2001.a – 2089 t	2001.a – 3963 t	2001.a – 4550 t
2002.a – 3676 t	2002–18014 t	2002.a – 2042 t	2002.a – 5411 t	2002.a – 5093 t
Läti 40	Holland 51	Läti 47	Holland 36	Holland 45
Venemaa 36	Saksamaa 24	Saksamaa 49	Saksamaa 36	Leedu 32
Saksamaa 14	Iraak 16	Teised 4	Poola 12	Taani 9
Itaalia 6	Egiptus 2		Prantsusmaa 6	Saksamaa 3
Teised 4	Maroko 2		Usbekistan 4	Venemaa 2
	Teised 5		Teised 6	Vabatsoon 6
				Teised 3

2002. aastal kasvas piimatoodete eksport vabakaubandusega riikidesse 25% ning nende riikide osakaal suurenes 80%-ni (2001.a – 65,9%, 2000.a – 81,1%) nende riikide arvel, kellega Eestil vabakaubanduse lepingut ei ole (2002.a – 20%, 2001.a – 34,1%, 2000. a – 18,9%). Viimaste hulgas on peamiselt Aafrika ja Aasia riigid.

Joonis 7

Joonis 8

Piimatoodete **import** kasvas 2002. aastal ekspordiga võrreldes tunduvalt kiiremini ning suurenes eelmise aastaga võrreldes 20,5%, ulatudes 353,4 miljoni kroonini (tabel 7). Piimatoodete impordist 85% veeti sisse riikidest, kellega Eestil on vabakaubanduse leping. Sealhulgas moodustas piimatoodete koguimpordist sissevedu Euroopa Liidust 24,6 % (2001.a. - 42,6%), mis eelmise aastaga võrreldes vähenes 30%. Suurenenud on import EL kandidaatriikidest, kust toodi Eestisse 58,1% piimatoodete impordi kogusummast. Piimatoodete import Leedust moodustas 23,3%, Tšehhist 12,9%, Poolast 9,1% ja Lätist 6,9%. Euroopa Liidu riikidest on Eestile suurim kaubanduspartner Saksamaa, kust toodi Eestisse 13,6% piimatoodete impordist. 2002. aastal suurenes taas import

Tabel 7

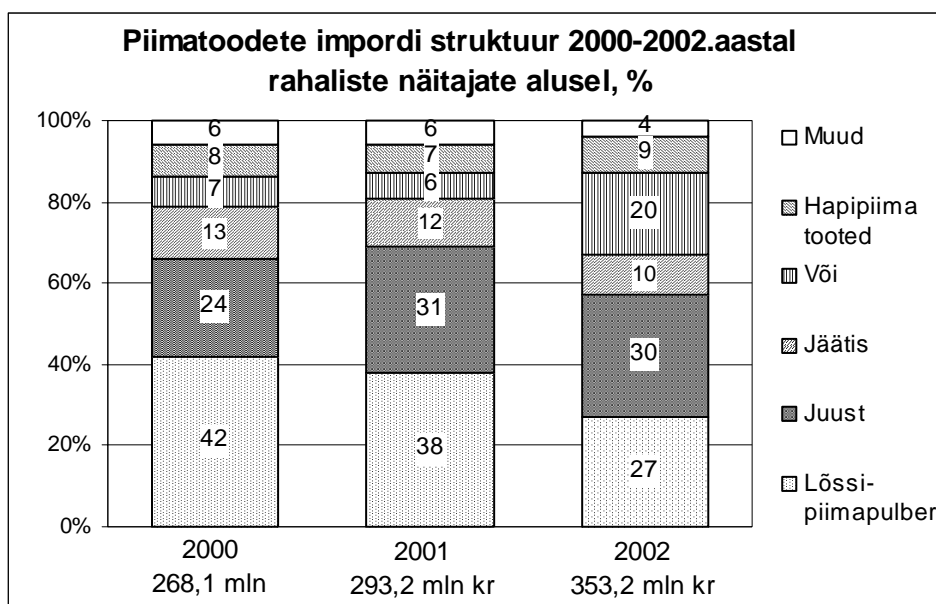
Piimatoodete põhiimport 2001 – 2002. aastal

	2001			2002			Impordi- koguse muutus 2002/01 +,- %
	Kogus tonni	Summa tuh.kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa tuh.kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	1016	9349	9.20	234	6536	27.96	-77,0
Kondenseeritud piim, pulber	4402	110734	25.16	4704	100128	21.29	6,9
Hapendatud piimatooted	1158	19176	16.58	1615	32356	20.04	39,5
Vadakutooded	336	7936	23.59	139	1891	13.56	-58,3
Või ja piimarasvad	771	18712	24.28	3509	69158	19.71	4,6 korda
Juust, kohupiim	2177	91195	41.89	2648	106989	40.41	21,6
Jäätis	1175	36121	30.74	1127	36353	32.26	-4,1
Piimatooted kokku	X	293223	X	X	353411	X	X

Uus-Meremaalt, kust toodi Eestisse 45,9 miljoni krooni väärtuses piimatooteid (13% impordist), millest 65% moodustasid piima- ja lõssipulber.

Rahalises väärtuses on suurema osatähtsusega piimatoodete impordis juust (30% 2002.a piimatoodete impordist, joonis 9), järgnevad piima- ja lõssipulber (27%), või (20%), jäätis (10%) ja hapendatud piimatooted (9%).

Joonis 9

Koguseliselt suurenes 2002. aastal enim või sissevedu, mis ulatus 3509 tonnini 2001. aasta 771 tonni asemel – kasv 4,6-kordne. Piima- ja lõssipulbrit toodi 2002. aastal Eestisse kokku 4704 tonni, mis on 6,9% enam kui 2001. aastal. 29% importpiimapulbritest toodi Uus-Meremaalt, 17% Poolast ja 14% Tšehhist (tabel 8). Venemaalt on pulbrite import katkenud nende halva kvaliteedi tõttu. Juustu ja kohupiima toodi Eestisse põhiliselt Leedust (57%) ja Lätist (19%), sealjuures imporditi

Leedust peamiselt naturaaljuustu (86% juustuimpordist) ning Lätist kohupiima (56%) ja sulatatud juustu (37%). Hapupiimatooteid imporditi põhiliselt Saksamaalt (52%) ja Uus-Meremaalt (31%) ning jäätist Leedust (65%) ja Soomest (34%).

Tabel 8

Põhiliste piimatoodete põhiimpordi struktuur riikide lõikes 2001. aastal
(% vastava tootegrupi impordikogusest)

Piima- ja lõssipulber	Hapendatud piimatooted	Või	Juust ja kohupiim	Jäätis
EKN kood-0401	EKN kood-0402	EKN kood-0403	EKN kood-0405	EKN kood-0406
1999.a – 2650 t	1999.a – 1550 t	1999.a – 2412 t	1999.a – 1439 t	1999.a – 965 t
2000.a – 5472 t	2000.a – 1346 t	2000.a – 856 t	2000.a – 1590 t	2000.a – 1124 t
2001.a – 4402 t	2001.a – 1158 t	2001.a – 771 t	2001.a – 2177 t	2001.a – 1175 t
2002.a – 4704 t	2002.a – 1615 t	2002.a – 3509 t	2002.a – 2648 t	2002.a – 1127 t
Uus-Meremaa 29	Saksamaa 52	Tšehhi 44	Leedu 57	Leedu 65
Poola 17	Uus-Meremaa 31	USA 13	Läti 19	Soome 34
Tšehhi 14	Poola 13	Leedu 11	Saksamaa 10	Prantsusmaa 1
Leedu 11	Hispaania 2	Island 7	Poola 7	
Saksamaa 9	Teised 2	Rootsi 5	Belgia 4	
Slovaki 9		Norra 5	Soome 2	
Ungari 7		Läti 4	Teised 1	
Teised 4		Teised 11		

Tarbimine

Eestis **tarbiti** 2002. aastal 325 kg piima ja piimatooteid ühe elaniku kohta aastas (ümber arvestatud piimale), sealhulgas ulatub eratarbimine (ilma tööstusliku tarbimiseta teistes toiduainetööstuse ettevõtetes) hinnanguliselt 275 kilogrammini piimatoodetena ühe elaniku kohta. Piimatoodete tarbimine suureneb enamuse piimatoodete osas (tabel 9). 2001. aastal tarbiti keskmiselt ühe inimese kohta 2,4 kg võid, 4,3 kg juustu ja 77,6 liitrit piima. Joogipiima tarbimise vähenemine aastate jooksul on seletatav teiste piimajookide (nagu näiteks jogurtid) tarbimise suurenemisega. 2002. aasta piimatoodete ostukoguste suurenemine eeldab ka piimatoodete eratarbimise suurenemist, mille kohta antud turuülevaate kirjutamisel andmed veel puudusid. Elanikkonna elatustaseme tõusuga suureneb kindlasti juustu tarbimine, sest praegune tarbimine on Euroopa Liidu riikide keskmisest tarbimistasemest kaks korda madalam (tabelid 18 – 20). Või tarbimine Eestis alternatiivsete kaupade rikkaliku sortimendi tõttu üle 5 kg elaniku kohta ilmselt enam ei tõuse. Või tarbimine Euroopa Liidus ulatub keskmiselt 4,5 kiloni elaniku kohta, keskmisest kõrgema tarbimistasemega riigid on Prantsusmaa (8,2 kg), Saksamaa (6,6 kg) ja Soome (6,3 kg).

Piimatoodete siseturuvajadus on võimalik täielikult katta kodumaise piimatoodanguga, kuid avatud turumajanduse tingimustes moodustab importtoodete osakaal Eesti siseturumahu umbes 15-18%. Seda võib pidada optimaalseks määraks nii kaubavaliku rikastamisel kui ka väliskonkurentsi heaks mõjaks kodumaisele tootmisele.

**Tähtsamate piimatoodete ostukogused keskmiselt
ühe pereliikme kohta ja piimatoodete tarbimine**
(kg ühe elaniku kohta aastas)

	1998	1999	2000	2001	2002
OSTUKOGUSED					
Piim	55,6	58,0	61,3	59,3	59,0
Rõõsk koor	1,3	1,3	1,4	1,6	1,7
Hapukoor	6,5	6,9	7,7	8,0	8,3
Keefir	4,9	5,8	5,9	5,8	6,5
Jogurt	3,8	4,3	5,2	5,2	...
Pett	2,0	1,7	1,5	1,5	1,8
Kohupiim	4,2	4,7	4,8	4,8	4,9
Juust	3,4	3,7	4,3	4,2	4,4
Jäätis	2,2	2,4	3,0	2,9	...
Või	1,8	2,1	2,2	2,2	2,1
Margariin	5,1	4,4	4,8	4,5	4,3
PIIMA ja PIIMATOODETE TARBIMINE*					
ERATARBIMINE					
Piim	81	81,3	83,3	77,6	...
Või	2,1	2,3	2,4	2,4	...
Juust	3,4	3,7	4,4	4,3	...
PIIMATOOTED KOKKU					
(ü.a. piimaks koos tööstusliku tarbimisega)	286	276	286	324	325
sh eratarbimine	241	256	273	268	...

* Piima ja piimatoodete tarbimine kokku sisaldab eratarbimist ja teistes toiduainetetööstustes kasutatavaid piimasaadusi (näit. pagari- ja kondiitritööstus). Eratarbimine sisaldab otseselt elanikkonna poolt tarbitavaid piimatooteid.

Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt alates 1994. aastast läbi viidud vaatlused² näitavad, et kodumaiste piimatoodete sortiment on pidevalt suurenenud ning ületab importtoodete valikut enamuse piimatoodete osas (tabel 10). Eriti on laienenud kodumaiste jogurtite, kohupiima, juustude ja jäätise valik. Kodumaised piimatooted on impordist odavamad ning ostjad eelistavad eesti- maist. Sortimendi pidev laienemine ning tarbijasõbralikumad hinnad on kindlustanud kodumaistele piimatoodetele ka müügi impordi ees. Kaupluste spetsialistide hinnangutel moodustab kauplustes müüdavatest piimatoodetest kodumaiste toodete käive 59-100% vastava toote- grupi käibest.

Joogipiima osas valitseb turgu ainult kodumaine piim, kuid sortimendi ulatuses olulisi muudatusi aasta jooksul toimunud ei ole. 1-liitrise piimapaki keskmine jaehind oli 2002. aasta novembris 8,2% madalam kui mais (tabel 10).

Eestis toodetud **naturaaljuustu** sortiment on aastaga laienenud 7 nimetuse võrra 21 nimetusele keskmiselt kaupluse kohta, importjuustu 12 nimetuse vastu (nov 2002 – 10 nimetust). Kuni viimase ajani domineeris naturaaljuustu puhul kodumaise juustu kõrval vaid Saksamaa ja Prantsusmaa juust, millel oma tunduvalt kõrgema hinna tõttu on piiratud tarbijaskond. Käesoleval ajal on kauplustes müügil mitut sorti Leedu juustu, mis hinnaklassilt on Eestis toodetud juustust veidi, teistest imporditud juustudest aga palju odavam. Eesti juustutootjatele on avane-

² Kodumaiste ja importkaupade osakaal Eesti kaupluste käibes, 1994 – 2002. aastate vaatluste ülevaated, EKI.

itud välisurg ja oma kodutarbija on jäänud väiksema tähelepanu alla, sealjuures eriti Tallinnast väljaspool. Paljud uued kohalikud juustusordid on oluliselt kõrgema hinnaga (nt. E-Piima Saaremaa valss), mistõttu leiavad need tarbija vaid pealinna kauplustes. Tallinna kauplustes on kodumaise juustu valik aastaga suurenenud 54 nimetuseni 41 nimetuselt keskmiselt kaupluse kohta, teistes Eesti linnades 15 nimetuselt 20-ni ja ka maakauplustes on juustu valik suurenenud 1 nimetuse võrra. Jõuliselt tulevad Eesti turule Leedu toidukaubad, eriti piimatooted. Importjuustu (peamiselt leedumaise) osatähtsus käibes on aasta jooksul maakauplustes suurenenud 2%-lt 15%-ni.

Tabel 10

Kodumaiste piimatoodete osakaal kaupluste rahalises käibes ja sortimendis ning sortimendi laius

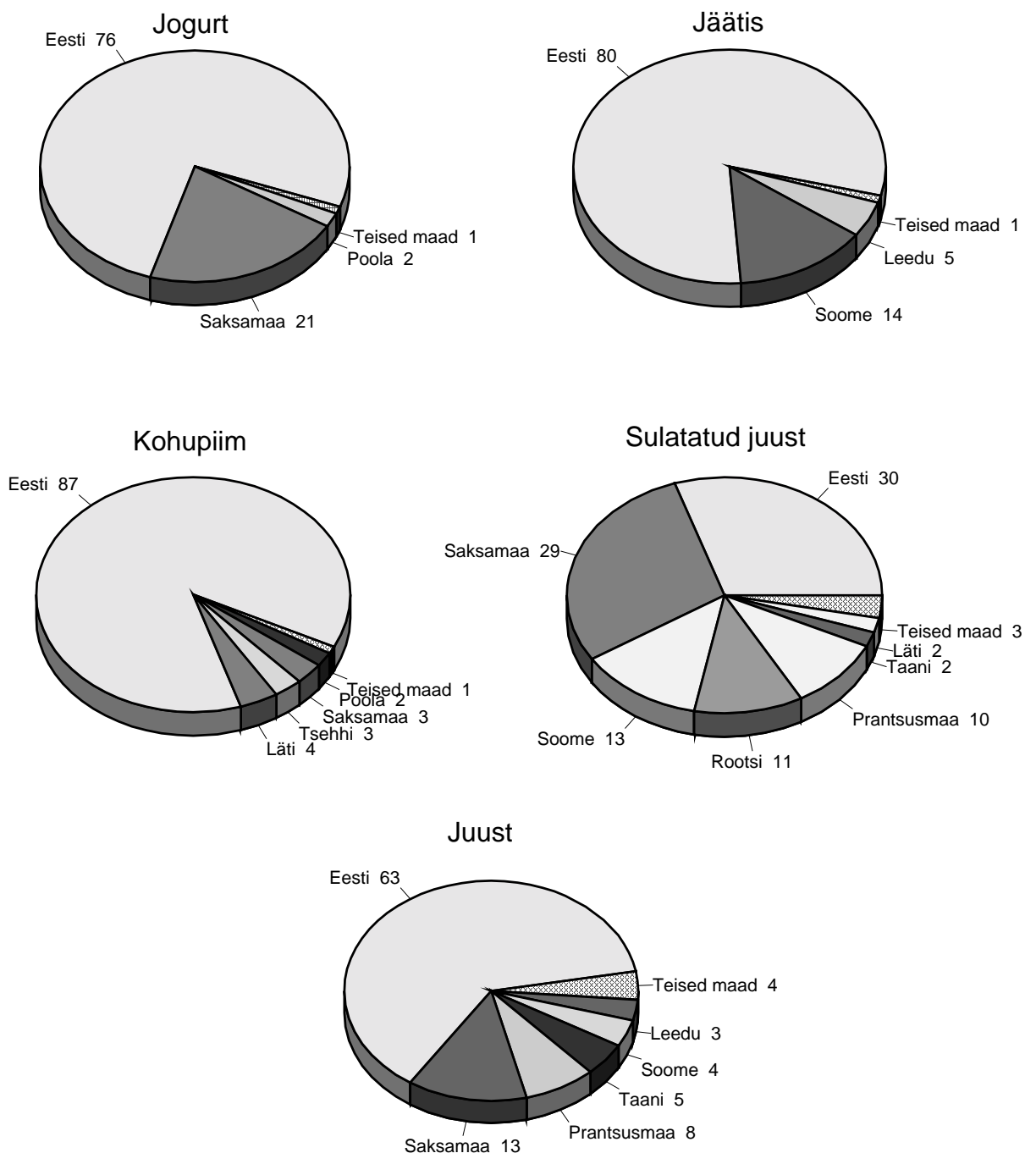
Toidukaup	Nov 1995	Nov 1996	Nov 1997	Nov 1998	Nov 1999	Nov 2000	Nov 2001	Mai 2002	Nov 2002
Vastava toote rahalises käibes, %									
Piim	99,8	96,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Naturaaljuust	96,6	87,1	94,2	92,6	92,4	95,2	96,3	89,5	89,3
Sulatatud juust	70,1	36,9	46,1	53,1	56,7	56,2	66,9	52,4	58,7
Jogurt	48,3	60,4	69,4	74,2	75,8	81,0	86,5	85,1	85,9
Või	100,0	96,2	97,5	98,7	97,7	99,9	99,7	99,7	99,1
Kohupiim	95,0	94,2	99,5	98,4	97,7	98,6	99,1	97,2	98,1
Jäätis	37,4	47,4	68,8	76,5	82,9	85,5	87,5	82,1	83,2
Sortimendi laius, nimetuste arv keskmiselt kaupluse kohta									
Piim	<i>Eesti</i> 2,2	3,2	5,0	6,1	6,5	7,0	7,2	7,5	7,2
	<i>import</i> 0,1	0,2	0,1	-	-	-	-	-	-
Juust	<i>Eesti</i> 5,4	6,3	7,7	11,3	12,6	11,5	14,8	16,5	20,8
	<i>import</i> 1,4	1,8	5,4	10,9	12,0	10,0	10,4	10,8	12,2
Sulatatud juust	1,9	1,6	3,1	4,7	8,4	7,3	8,5	8,8	9,8
	<i>import</i> 8,4	17,4	19,7	19,6	10,1	15,1	22,4	24,0	22,8
Jogurt	<i>Eesti</i> 4,6	9,2	15,3	20,6	33,1	33,5	41,3	41,9	49,1
	<i>import</i> 12,1	16,3	19,4	24,5	22,7	17,5	19,0	18,5	15,7
Või	<i>Eesti</i> 1,2	1,0	1,0	1,0	1,3	1,3	1,2	1,4	1,5
	<i>import</i> -	0,1	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,5
Kohupiim	<i>Eesti</i> 3,6	8,6	8,1	11,5	16,8	17,1	19,7	20,3	27,2
	<i>import</i> 0,2	0,2	1,3	2,3	2,2	1,5	1,9	3,6	4,0
Jäätis	<i>Eesti</i> 3,9	9,5	15,9	28,9	51,4	49,4	62,4	61,4	64,4
	<i>import</i> 26,4	26,3	21,4	22,3	19,3	13,0	16,8	14,5	16,1
Pakutavas sortimendis, %									
Piim	91,7	97,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Naturaaljuust	79,4	77,8	58,8	50,9	51,2	53,5	58,8	60,4	63,0
Sulatatud juust	18,4	8,4	13,6	19,3	45,4	32,6	27,4	26,8	30,2
Jogurt	27,5	36,1	44,1	45,7	59,3	65,7	68,6	69,4	75,8
Või	100,0	100,0	71,4	86,7	86,7	86,7	85,7	83,6	75,9
Kohupiim	94,7	97,7	76,2	83,3	88,4	91,9	91,4	85,0	87,1
Jäätis	12,9	26,5	42,6	56,4	72,7	78,8	80,9	80,9	80,8

Suurem konkurents kodumaise ja impordi vahel valitseb *sulatatud juustu* osas. Sulatatud juustu kauplustes pakutav sortiment nii kodumaise kui ka impordi osas suurenes aastaga keskmiselt ainult ühe nimetuse võrra. Novembris pakuti kodumaist 10 nimetust, aasta varem keskmiselt 9 nimetust kaupluse kohta, imporditud sulatatud- ja määrdejuustu sortiment on suurenenud 23 nimetusele 22 nimetuselt keskmiselt kaupluse kohta. 70% kauplustes pakutavast sulatatud juustu sortimendist on välismaine, mis on 3% vähem kui aasta eest. Vaatamata impordi rikkalikumale

Joonis 10

**Piimatoodete pakkumise struktuur tootjamaade lõikes
(müügilolevate kaubanimetuste koguarvust, %)**

sortimendile on kodumaine sulatatud juust aasta-aastalt kindlustanud endale müügiedu, kus selle kauba käibe osakaal ulatus 2002. aasta novembrivaatlusel 59%-ni (37% asemel novembris 1996. aastal). Müügiedu impordi ees on siinjuures põhjendatav soodsamate hindade, paremate maitseomaduste ja tarbijate positiivse suhtumisega kodumaistesse toodetesse.

Eestis toodetud *jogurtite* sortiment jätkab jõudsalt laienemist ning on kasvanud aastaga 7 nimetuse võrra 42 nimetuselt 49-ni keskmiselt kaupluse kohta. Varasemale sortimendile on lisandunud uued tervislikud biojogurtid. Väikepakendis jogurti keskmine kilohind on poole aastaga langenud 2,6%.

Või puhul sortimendis muutusi ei ole olnud, kodumaise või kilohind pole aastaga muutunud, importvõi hind on 1.36 krooni võrra langenud.

Kodumaisele *kohupiimale* import olulist konkurentsi ei paku. Kaupluste sortimendist kuulub 87,1% kodumaisele toodangule, mis aastaga suurenes 7 nimetuse võrra keskmiselt kaupluse kohta 20-lt 27-ni. Importtoodete 4 nimetust andis ainult 1,9% kohupiima käibest kauplustes ning on aastaga 1%-punkti võrra suurenenud.

Jäätiste sortiment on kodumaise osas suurenenud aastaga 62-lt 64-ni, kuid importjäätiltel 1 nimetuse võrra vähenenud 17-lt 16 nimetuseni keskmiselt kaupluse kohta. Uued AS Balbiino jäätisesordid (Metsamarja, Lumemarja) on leidnud tarbijate kõrge tunnustuse, samas on ka nende hind kõrgem. Kodumaise liitrise jäätise hind on tõusnud 1,5%, imporditud jäätis on veelgi enam kallinenud. Imporditud jäätiste sortimendis on Leedu osatähtsus tõusnud 5%-ni, Läti jäätiste osatähtsus on 0,5%.

Eespool toodud jooniselt 10 nähtub, et Eesti kaupluste sortimendis domineerivad välismaiste piimatoodete valikus suurema osakaaluga Euroopa Liidu riigid - Saksamaa, Soome, Prantsusmaa, Taani ja Rootsi. Väiksem osakaal on Leedul, Lätil, Poolal ja Tšehhil, kuid nende kaupa hinnatasemed on Euroopa Liidu riikidest madalamad, mis on seetõttu konkurentsivõimelisemad eestimaiste toodete suhtes.

Tabel 11

Kodumaiste ja importpiimatoodete keskmised hinnad kauplustes, kr/kg

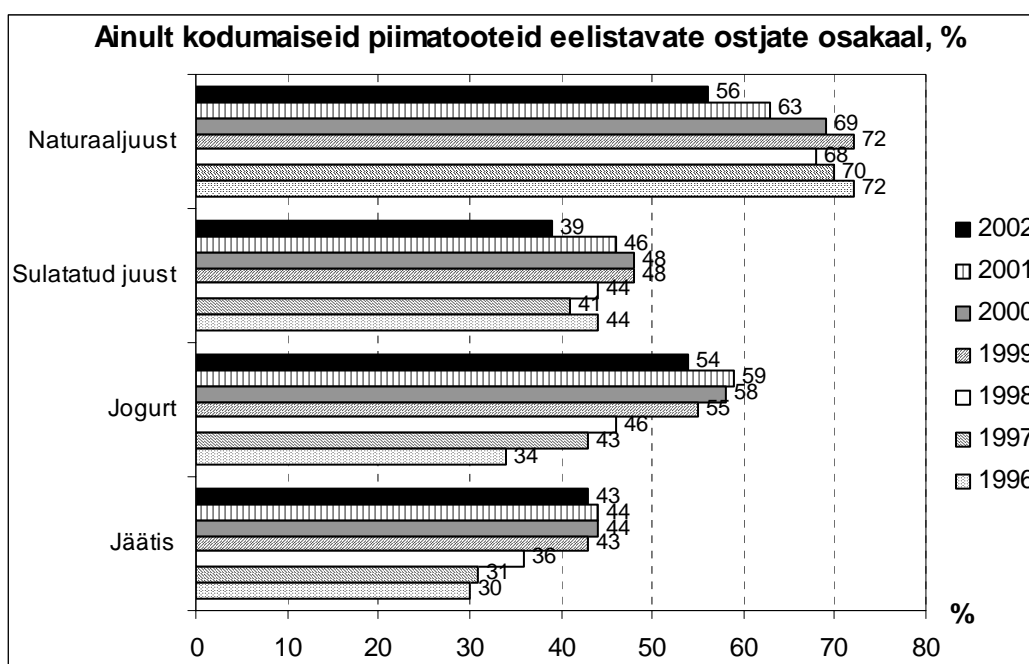
Toote nimetus	Eesti toode			Importtoode		
	Nov 2001	Mai 2002	Nov 2002	Nov 2001	Mai 2002	Nov 2002
Piim (kr/l)	7.50	7.13	6.54	-	-	-
Naturaaljuust	76.10	77.85	76.34	121.50	122.84	103.18
Sulatatud juust	77.20	78.01	74.85	104.80	108.84	75.27
Jogurt	26.60	27.75	27.03	33.10	33.84	34.11
Või	43.60	44.60	43.61	53.10	59.91	51.74
Kohupiim	33.74	34.58	34.64	34.20	-	-
Jäätis (kr/l)	27.40	29.89	30.34	25.70	28.34	33.02

Kauplusevaatlused ja spetsialistide hinnangud leiavad kinnitust ka **tarbijaküsitlustes**. Eesti Konjunkturiinstituudi tarbijate ostueelistuste ja toitumisharjumuste uuringust³ selgub, et eestimaalased söövad kõige regulaarsemalt just piimatooteid – 86% küsitletutest sööb piimatooteid vähemalt 2-3 korda nädalas (aiasaadusi 73%, erinevaid lihasaadusi 16-43% ja kalasaadusi 29%). Samuti kinnitab kõige enam tarbijaist (21%) piimatoodete tarbimise suurenemist viimasel aastal

³ Elanike toitumisharjumused ja toidukaupade ostueelistused sõltuvalt kaupade päritolust (kodumaine või import), Tarbijaküsitlus, EKI, 2003

(67%-l jäänud samaks). Piimatoodetest enam on tarbimise suurenemist küsitlusele vastajad märkinud puuviljade (31%) ja värskete köögiviljasalatite (29%) osas. Piimasaadusi peavad tarbijad värskete aiasaaduste ja kalatoodete järel väga oluliseks ka tervisliku toitumise seisukohalt. Viimase seitsme aasta jooksul on piimatoodetest suurenenud ainult kodumaiste toodete eelistamine jäätisel ja jogurtitel, kuid naturaaluustud ja sulatatud juustud on oma turuosa kolmel viimasel aastal loovutanud impordile (joonis 11). Tarbijad peavad Eesti toidukaupu usaldusväärsemaks, tervislikemateks, kodumaine on ka paremate maitseomadustega ja soodsamate hindadega. Piimatoodete kvaliteedile andsid tarbijad teiste toidukaupadega võrreldes kõige kõrgema hinde (3,9 punkti 5 võimalikust). Juustude turuosa vähenemist on põhjustanud Läti ja Leedu päritoluga juustude kodumaistest toodetest madalam hind.

Joonis 11

Teiste toidukaupadega võrreldes hindavad tarbijad kõige kõrgemalt ka kodumaiste piimatoodete valikut kauplustes (hinnang hea 77% küsitletutest, rahuldav 22% ja halb 1%).

Tarbijad esitasid ka igast tootegrupist oma **lemmiktoote ja lemmiktootja**, mille alusel kujunesid tootjate pingeread järgmiselt (% vastajatest, võis märkida mitu):

	2000	2001	2002
JOGURTITOOTJAD			
Valio Eesti AS Laeva Meierei ("ALMA")	35	46	36
AS Tallinna Piimatööstus ("Tere")	16	34	35
"Meieri"	...	26	31
AS Põlva Piim ("Mumuu")	...	19	24
AS Rakvere Piim ("Farmi")	12	19	24
AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstus	0	9	11
TÜ Jõhvi Piim	5	6	5

KOHUPIIMATOOTJAD

“Meieri”	...	35	30
AS Kohuke	7	25	27
AS Rakvere Piim (“Farmi”)	16	25	25
AS Tallinna Piimatööstus (“Tere”)	17	24	24
AS Põlva Piim (“Mumuu”)	...	16	15
AS Dessert (“Jänks”)	1	15	19
TÜ Jõhvi Piim	5	7	7
AS Lacto	4	4	2
AS Saidafarm	1	1	2

JUUSTUTOOTJAD

AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstus	9	23	32
AS Võru Juust	18	27	27
AS Rakvere Piim	...	15	20
Ühistu E-Piim Põltsamaa Meierei	...	27	19
AS Sulatatud Juustu Tootmise	11	11	10
OÜ Nõo Piimatööstus	6	6	9
Tori-Selja Piimaühistu	5	6	7
Vana-Kuuste Piimaühistu	...	2	4
OÜ Vigala Piimatööstus	...	1	2

Jogurtitootjatest eelistati endiselt kõige enam Valio Eesti AS Laeva Meierei “Alma” kaubamärgiga tooteid, kuigi vaid 1%-punkti võrra jäi temast maha Tallinna Piimatööstuse AS. Endiselt on populaarsed “Meieri” kaubamärgi alla kuuluvad jogurtid ja hapupiimajoogid. Ligi neljandiku vastajate poolehoid kuulub AS Põlva Piima (“Mumuu”) ja AS Rakvere Piima (“Farmi”) jogurtitootetele. “Farmi” ja “Mumuu” jogurteid eelistavate tarbijate osakaal on aga suurenenud (nt võrreldes 2000. aastaga, on “Farmi” jogurteid eelistavate tarbijate osakaal kasvanud kaks korda). Väiksematest tootjatest märgiti lemmikuna ära OÜ Nopri Talumeiereid.

Kohupiimatootjatest on jätkuvalt suurimaks lemmikuks “Meieri” kaubamärgi alla kuuluvad kohupiimatooted (märkis 30% küsitletutest). Tasavägiselt järgnevad AS Kohuke, AS Rakvere Piim ja Tallinna Piimatööstuse AS oma kohupiimatootetega.

Juustutootjate liidriteks on aastate lõikes olnud AS Võru Juust ja Ühistu E-Piim Põltsamaa Meierei, kuid 2002. aasta enim eelistatuimaks juustutootjaks oli AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstus (32%, eelistanute osakaal suurenes aastaga 9%-punkti võrra). AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstusele järgnesid AS Võru Juust ja AS Rakvere Piim. Väiksematest tootjatest märgiti Otepää Piimaühistut ja OÜ Rannu Juustutööstust.

Tarbijate soovil peaksid toiduainetetööstuse ettevõtted hoidma hinnad stabiilsed, pakendama kaupu erineva suurusega pakenditesse, hoidma stabiilsena ja parandama toodete kvaliteeti, mitte kasutama säilitusaineid.

Kokkuvõte

Piimatootmine annab enam kui veerandi Eesti põllumajanduse kogutoodangust (2001. aastal 29%, EL keskmiselt 18%), olles teravilja järel teisel kohal. Seega on piimatootmine üks olulisemaid põllumajanduse tegevusvaldkondi. Sobivad kliimaatilised ja looduslikud tingimused hea rohu-kasvuga annavad piimatootmisele head eeldused. Sööt moodustab ca 50% piima omahinnast, mis annab võimaluse toota piima konkurentsivõimeliselt ehk madala omahinnaga. Hea eelise omahinna alandamiseks annab ka piimakarja suurus – Eestis on üle 50 lehmaga piimakarjades peaaegu 2/3 lehmadest, sealhulgas üle 300-pealistes karjades 1/3 lehmadest. Madalad tootmiskulud on piimatoodete konkurentsivõime eelduseks eksporditurgudel, mis on Eesti piimandussektori arengule väga oluline.

Euroopa Liidu poolt Eestile liitumisel kinnitatud piima tootmiskvoodid (2004.a - 624,5 tuh t, 2006.a - 646,4 tuh t) on ligikaudu viiendiku võrra suuremad praegusest kvoodikohasest tootmismahust, mis lubavad piimandussektoril ka mõnevõrra areneda. 2004. aastal, Euroopa Liiduga liitumisel peaksid sealsed praegu kehtivad turegulatsiooni meetmed ka Eestis makstava piimahinna kõrgemale tõstma ning piimatootmisele makstavad toetused suurenema. Euroopa Liidu uue piimareformiga kavandatud muutused näevad ette aga toetuste vähendamist ja interventsioonihindade alandamist, eesmärgiga lähendada EL ja maailmaturu hindasid ning anda tootjale suuremat motivatsiooni toota vastavalt turunõudlusele (lisa 1).

Seega on Eesti piimatootja ja -töötaja lähiaastatel teatud uuenduste lävel (kvoodisüsteemi rakendamise) ning üha enam seotud Euroopa Liidu turuga ning selle kaudu ka piimatoodete turukonjunktuuri muutustega maailmas, mis liiguvad vaheldumisi nii tõusu kui languse suunas. Eesti piimatööstuse edasine areng sõltub eeskätt just ekspordist, kuna siseturu maht on piiratud ning praegu toodame piima peaaegu poolteist korda siseturu vajadusest rohkem. Lisaks soodustingimustega ekspordivõimalustele Euroopa Liitu tuleks suurendada ekspordi kolmandatesse maadesse ning taastada turusuhted Venemaaga – Eestile ajalooliselt tähtsa ekspordituruga. Euroopa Liiduga liitumisel kaoksid ära Eestile ebasoodsad topeltollid Venemaale ekspordimisel, mis praeguseks on viinud Venemaa osatähtsuse Eesti piimatoodete ekspordis ainult 0,9%-le.

Piimatööstusele on siiski arvestatav ka siseturu areng. Elanikkonna ostujõu suurenemine, aga ka turuosa tagasivõitmine impordilt (eriti juustude osas) tagaks arvestatava toodangukasvu ka Eesti turul. Avatud turu konkurentsitingimustes oma koha säilitamiseks siseturul saab üha tähtsamaks tootearendus, turundustegevus ja tarbijaeelistuste igakülgne arvestamine.

*****

2003. aasta

2003. aasta peaks piimanduse jaoks olema parem kui eelmine, kuigi piima kokkuostuhinna tõusu madalal püsivad maailmaturuhinnad ei soodusta. Eesti piimaturu stabiilset kasvu eeldavad siiski ekspordi sooduskvootide iga-aastane suurenemine Euroopa Liitu ning siseturu mahu kasv elanikkonna ostujõu suurenemisel ja jaehindade püsimisel. Piimatoodete hinnad on maailmaturul väliskaubanduse põhitoodete (pulbrid, või, juust) osas stabiliseerunud madalal tasemel, mis piimatoodete ekspordi tulusust ei tõsta. Eestis peaksid kokkuostuhinnad toorpiimale püsima eelmise aasta tasemel, tavapärase sesoonse langusega suveperioodil, kuid sügisest siiski mõnevõrra tõusma. Piima- ja lõssipulbri tööstuse hulgihinnad on seotud täielikult maailmaturu hindadega ning praeguste hinnatrendide alusel nendele toodetele hinnatõusu oodata ei ole. Stabiilsetena peaksid püsima ka jaehinnad Eesti turul. Euroopa Liidu ekspordikvootide aastane suurenemine annab eeldused nii tööstustoodangu kui ka piimatootmise mahtude suurenemiseks. Piima tootmismah, arvestades nii siseturu kui ka ekspordi mahu kasvu, peaks aastaga suurenema 6-8%.

Tabel 12

Piimatoodang Euroopa Liidu riikides ja Eestis ühe elaniku kohta, kg

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Belgia	337	316	335	331	330	331	338
Taani	894	878	882	876	885	867	864
Saksamaa	352	350	346	345	345	343	338
Kreeka	71	72	73	74	76	77	77
Hispaania	155	153	152	157	150	157	158
Prantsusmaa	431	426	422	421	423	420	420
Iirimaa	1494	1469	1392	1386	1380	1393	1377
Itaalia	188	195	200	203	201	204	202
Luksemburg	647	631	623	621	612	605	605
Holland	711	702	702	709	703	698	702
Austria	377	383	403	414	412	406	405
Portugal	180	184	184	192	197	195	201
Soome	475	480	476	480	488	473	490
Rootsi	375	377	376	379	378	377	370
Suurbritannia	250	252	248	253	243	247	245
EL-15	326	325	324	326	324	325	323
Eestis	459	492	503	434	457	501	455

Tabelite 12-23 allikas: Europäische Union 2003 – Agrarmärkte in Zahlen ja Marktbilanz 2002 – Milch, ZMP

Tabel 13

Väljalüps ühe piimalehma kohta Euroopa Liidu riikides ja Eestis

kg	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Belgia	4 900	4 830	5 100	5 200	5 200	5 300	...
Taani	6 692	6 779	6 863	6 942	7 123	7 300	...
Saksamaa	5 513	5 575	5 717	5 909	6 110	6 300	6300
Kreeka	3 700	3 600	3 600	3 700	3 750	3 800	...
Hispaania	4 600	4 650	4 750	4 750	4 850	5 000	...
Prantsusmaa	5 592	5 540	5 620	5 612	5 660	5 600	...
Iirimaa	4 400	4 440	4 450	4 450	4 500	4 600	...
Itaalia	4 900	5 050	5 100	5 150	5 200	5 250	...
Luksemburg	5 534	5 660	5 770	5 864	6 000	6 200	...
Holland	6 613	6 867	6 842	7 034	7 214	7 415	...
Austria	4 346	4 510	4 548	4 716	5 019	5 361	...
Portugal	4 917	5 149	5 300	5 350	5 400	5 400	...
Soome	6 173	6 380	6 480	6 500	6 700	6 600	...
Rootsi	7 112	7 125	7 415	7 473	7 900	8 000	...
Suurbritannia	5 696	5 964	6 040	6 137	6 100	6 300	...
EL-15	5 470	5 530	5 610	5 700	5 850	6 000	6100
Eesti	3 809	4 210	4 456	4 171	4 660	5 152	5119

Tabel 14

Lehmade arv Euroopa Liidu riikides ja Eestis 1000 elaniku kohta

mai/juuni*	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Belgia	63	61	60	59	58	58	56
Taani	133	127	126	120	115	119	114
Saksamaa	63	62	59	58	56	55	54
Kreeka	18	18	16	16	16	16	16
Hispaania	34	33	33	31	30	28	29
Prantsusmaa	75	72	71	70	69	68	68
Iirimaa	365	360	354	344	336	335	324
Itaalia	38	37	36	37	36	37	38
Luksemburg	116	110	108	105	99	98	94
Holland	110	104	106	103	99	100	95
Austria	86	84	88	86	84	76	74
Portugal	37	36	35	35	34	35	34
Soome	77	77	74	72	72	69	67
Rootsi	53	53	51	51	48	47	47
Suurbritannia	44	42	41	41	39	38	37
EL-15	59	58	57	56	54	53	53
Eesti	117	115	109	96	95	94	83

* Euroopa riikides seisuga mai/juuni, Eestis aasta lõpuks.

Tabel 15

Lehmapiima tarnekvoodi kasutamise tase Euroopa Liidu riikides

% ^{a)}	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Belgia	100,6	100,2	100,6	100,1	100,0	99,5	100,2
Taani	100,3	100,5	100,3	100,2	100,4	100,4	100,1
Saksamaa	100,1	101,4	101,1	100,7	100,7	100,9	100,5
Kreeka	92,6	92,8	100,8	103,9	106,1	102,3	99,8
Hispaania	97,0	101,1	99,3	100,7	101,6	96,4	97,6
Prantsusmaa	100,7	99,9	99,9	99,6	99,6	99,3	99,9
Iirimaa	100,5	100,6	100,7	99,8	100,3	99,7	100,2
Itaalia	100,3	102,3	106,4	104,9	105,9	103,9	103,8
Luksemburg	101,5	101,0	100,8	100,8	101,1	100,3	101,3
Holland	101,8	100,7	100,3	100,5	100,5	99,2	100,5
Austria	99,7	100,2	101,5	104,5	100,7	103,9	103,8
Portugal	88,9	89,8	93,5	98,0	103,1	100,4	96,1
Soome	99,1	98,0	99,9	98,2	100,6	101,1	102,9
Rootsi	97,2	99,2	99,2	99,4	99,9	99,6	99,7
Suurbritannia	101,7	100,4	100,8	100,1	100,4	98,0	99,2
EL-15	101,0	100,7	100,7	100,5	101,1	100,7	100,7

^{a)} meiereide varumine %-des tarnekvoodist, k.a. rasvasuse korrektuur. Kvoodiaasta aprillist kuni järgmise aasta märtsini.

Tabel 16

Meiereide poolt varutava piima osakaal piimatoodangust EL riikides ja Eestis, %

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Belgia	88	92	89	88	90	89	88
Taani	96	96	96	96	96	96	96
Saksamaa	94	94	94	95	95	95	95
Kreeka	82	82	84	86	86	85	84
Hispaania	89	91	92	92	94	93	93
Prantsusmaa	93	93	93	93	94	94	95
Iirimaa	98	98	99	99	99	98	96
Itaalia	92	90	91	91	91	91	91
Luksemburg	96	97	97	97	96	97	96
Holland	96	96	96	96	96	96	95
Austria	77	78	75	76	80	80	80
Portugal	88	92	92	94	95	92	93
Soome	96	96	96	97	97	97	96
Rootsi	98	98	98	98	98	99	98
Suurbritannia	96	96	96	96	96	96	97
EL-15	93	94	94	94	94	94	94
Eesti	73	72	73	65	65	63	80

Tabel 17

**Meiereide poolt varutud lehmapiima rasvasisaldus
Euroopa Liidu riikides ja Eestis**

%	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Belgia	4,08	4,07	4,11	4,07	4,09	4,10	4,10
Taani	4,35	4,36	4,36	4,32	4,28	4,33	4,28
Saksamaa	4,27	4,24	4,26	4,24	4,24	4,23	4,20
Kreeka	3,68	3,68	3,65	3,66	3,67	3,65	3,64
Hispaania	3,73	3,70	3,75	3,72	3,75	3,74	3,76
Prantsusmaa	4,11	4,10	4,12	4,08	4,08	4,09	4,08
Iirimaa	3,65	3,67	3,72	3,75	3,77	3,80	3,79
Itaalia	3,62	3,69	3,72	3,69	3,66	3,67	3,68
Luksemburg	4,26	4,24	4,21	4,21	4,20	4,20	4,20
Holland	4,45	4,40	4,41	4,35	4,38	4,43	4,42
Austria	4,09	4,11	4,12	4,14	4,14	4,13	4,16
Portugal	3,76	3,82	3,79	3,80	3,84	3,84	3,84
Soome	4,33	4,32	4,31	4,24	4,22	4,23	4,21
Rootsi	4,29	4,28	4,25	4,19	4,18	4,20	4,15
Suurbritannia	4,09	4,11	4,07	4,03	4,02	4,00	3,98
EL-15	4,11	4,09	4,11	4,08	4,08	4,09	4,08
Eesti	3,80	3,80	3,90	3,80	3,90	3,90	4,10

Tabel 18

Võitoodang Euroopa Liidu riikides ja Eestis ühe elaniku kohta, kg

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Belgia/Luksemburg	2,7	3,1	3,6	3,9	3,7	3,5	3,8
Taani	10,7	9,5	9,2	9,0	8,6	8,6	9,3
Saksamaa*	5,9	5,4	5,2	5,2	5,2	5,1	5,2
Kreeka	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Hispaania	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	0,8	1,4
Prantsusmaa	8,1	8,0	7,7	7,6	7,6	7,6	7,6
Iirimaa*	42,2	40,6	38,0	38,4	38,1	35,8	37,3
Itaalia	2,0	1,6	1,7	2,4	2,3	2,1	2,0
Holland	8,1	8,7	9,5	8,9	7,9	8,1	7,2
Austria	4,8	5,0	4,8	4,3	4,4	4,4	4,1
Portugal	2,0	2,1	1,9	2,5	2,5	2,3	2,6
Soome	10,6	11,0	11,2	11,6	12,0	11,6	11,7
Rootsi*	6,3	6,1	6,0	5,4	5,4	5,5	5,4
Suurbritannia	2,2	2,4	2,3	2,4	2,2	2,2	2,2
EL-15	4,6	4,5	4,4	4,5	4,4	4,4	4,5
Eesti	11,7	11,7	7,9	5,1	6,3	5,1	5,4

*k.a. võikontsentraat või väärtuses

Tabel 19

Juustutoodang Euroopa Liidu riikides ja Eestis ühe elaniku kohta, kg

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Belgia/Luksemburg	6,8	7,3	7,2	6,1	6,0	6,2	6,3
Taani	56,7	54,9	54,4	55,1	57,3	59,5	60,0
Saksamaa	18,7	19,4	19,5	19,4	20,5	21,5	21,5
Kreeka	0,9	0,9	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9
Hispaania	5,2	5,4	5,7	5,7	5,5	5,6	5,7
Prantsusmaa	25,9	26,1	26,5	26,3	27,0	28,0	28,3
Iirimaa	26,8	26,2	24,9	27,3	25,4	28,8	25,7
Itaalia	14,6	13,9	15,7	16,1	16,8	16,9	17,1
Holland	45,2	45,2	41,5	41,8	43,1	40,8	39,8
Austria	11,9	12,7	13,3	13,2	14,7	16,4	17,2
Portugal	4,6	4,7	4,8	5,2	5,7	5,7	5,8
Soome	18,5	17,1	18,0	17,9	18,9	19,9	19,2
Rootsi	14,4	13,4	14,1	14,5	14,2	14,0	14,6
Suurbritannia	6,2	6,2	6,0	6,1	5,6	6,5	6,6
EL-15*	16,1	16,1	16,2	16,3	16,9	17,4	17,5
Eesti	6,1	7,1	8,5	7,1	7,2	7,8	7,8

*ainult juust lehmapiimast, ilma sulatatud juustuta.

Tabel 20

Joogipiima tarbimine Euroopa Liidu riikides ja Eestis ühe elaniku kohta

kg, ^{a) b)}	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Belgia/Luksemburg	80	76	71	65	63	69	66
Taani	104	102	103	102	102	101	100
Saksamaa ^{a)}	71	70	68	68	69	69	69
Kreeka	33	36	36	36	40	40	40
Hispaania	94	94	94	93	91	92	92
Prantsusmaa	68	68	70	67	66	68	67
Iirimaa ^{a)}	152	150	151	146	144	145	143
Itaalia	52	52	57	61	59	58	62
Holland	57	57	55	55	55	50	50
Austria	58	59	60	61	63	71	70
Portugal	83	88	94	97	96	93	92
Soome	146	143	141	144	142	142	141
Rootsi ^{a)}	120	118	116	114	113	113	113
Suurbritannia	117	116	115	113	112	111	111
EL-15	77	77	77	77	76	77	79
Eesti*	82	84	81	81	83	78	78

^{a)} k.a. võipiim – ^{b)} ilma tootja juurest otsemütügit

* kogutarbimine

Tabel 21

Või tarbimine Euroopa Liidu riikides ja Eestis ühe elaniku kohta

kg	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Belgia/Luksemburg	6,1	6,3	5,7	5,1	5,0	5,2
Taani	2,2	1,8	1,8	1,7	1,6	1,6
Saksamaa	7,3	7,1	6,8	6,7	6,6	6,6
Kreeka	0,7	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9
Hispaania	0,6	1,0	0,9	0,9	0,9	0,7
Prantsusmaa	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,2
Iirimaa	3,7	3,5	3,5	3,2	3,0	2,9
Itaalia	2,2	2,2	2,3	2,3	2,4	2,7
Holland	3,4	3,5	3,2	3,4	3,3	3,3
Austria	4,5	4,6	4,7	4,7	4,9	4,9
Portugal	1,5	1,6	1,8	2,0	1,9	2,0
Soome	6,2	5,8	5,9	5,8	5,9	6,3
Rootsi	1,8	1,7	1,6	1,4	1,4	4,7
Suurbritannia	3,4	3,1	3,0	3,2	3,5	3,3
EL-15	4,6	4,6	4,6	4,5	4,5	4,5
Eesti	2,6	2,4	2,1	2,3	2,4	2,4

Tabel 22

Juustu tarbimine Euroopa Liidu riikides ja Eestis ühe elaniku kohta

kg, a)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Belgia/Luksemburg	16,5	16,5	16,6	16,2	16,5	16,5
Taani	16,9	16,4	16,4	17,9	14,5	14,8
Saksamaa	20,1	20,3	20,5	20,7	21,2	21,8
Kreeka	23,1	24,2	23,8	24,3	24,5	24,8
Hispaania	8,4	8,2	8,4	8,8	8,9	8,7
Prantsusmaa	23,3	23,4	23,7	23,7	25,4	25,8
Iirimaa	8,3	8,3	9,3	9,3	9,3	10,4
Itaalia	19,0	18,7	20,1	20,1	22,3	21,4
Holland	16,4	16,4	16,6	17,0	17,3	17,6
Austria	14,0	16,7	15,6	16,0	19,6	17,3
Portugal	7,4	7,9	8,2	9,3	10,2	10,3
Soome	16,0	16,4	17,0	17,0	17,0	17,8
Rootsi	16,4	16,3	16,8	17,2	16,9	17,2
Suurbritannia	9,5	10,4	10,6	10,6	9,6	9,9
EL-15	16,8	17,1	17,5	17,9	18,2	18,8
Eesti	7,0	7,6	8,1	9,0	9,7	9,1

a) k.a. kohupiim

Tabel 23

**Lehmade arv, piima, või ja juustu tootmine ühe elaniku kohta
EL kandidaatriikides 2001. aastal**

	Lehmi 1000 elaniku kohta	Piima- toodang, kg	Või- toodang, kg	Juustu- toodang, kg
Tšehhi	52	263	6,3	12,8
Poola	77	311	3,9	11,1
Ungari	37	210	1,2	10,7
Sloveenia	25	122	0,6	3,3
Eesti	94	501	5,1	7,8
Läti	85	346	2,1	5,1
Leedu	126	497	5,6	16,6
Kandidaatriikide keskmine	67	270	2,8	9,0
EL-15 keskmine	53	325	4,4	17,5

EL põllumajandusreformi ettepanek 2005 -2013

Reformi sisu:

- Põllumajanduse otsetoetuse suurus, sealhulgas ka piimalehmatoetus, ei sõltu enam tootmisest, vaid arvutatakse perioodil 2000 – 2002 saadud toetuste põhjal ning makstakse ühe koondsummana. Erandiks on piimalehmatoetus, mis põhineb talu piimakvoodil seisuga 31. märts 2004. Toetust makstakse ka siis kui tootmist ei toimu, vaid hoitakse maa tootmiseks kõlbulikuna.
- Otsetoetusi kärbitakse reformiperioodil järk-järgult kuni viiendiku võrra. Aastas alla 5000 euro otsetoetust saanud talusid kärped ei puuduta, üle 5000 euro saanud talude toetused alanevad. Alates 2006. aastast vähendatakse toetusi järgmiselt:

Aasta	Baastoetuste suurus 2000 - 2002. aastal keskmiselt aastas	
	5000-50000 eurot	üle 50000 euro
2006	1%	1%
2007	3%	4%
2008	7,5%	12%
2009	9%	14%
2010	10,5%	16%
2011	12%	18%
2012	12,5%	19%

- Alanevad mitmete põllumajandustoodete minimaalselt tagatud hinnad, kõige järsemalt piima hind. Tõusevad piima tootmiskvoodid. Piimakvoodisüsteemi pikendatakse 31.märtsini 2015.a. Kvoote suurendatakse ajavahemikul 2004-2008 kokku 3,5%, sh aastatel 2007 ja 2008 (ehk peale Agenda 2000 lõppu) 1% aastas. Perioodil 2004 – 2008 langetatakse interventsioonihinda võile 7% igal aastal, mis kokku annab languse 35%. Või interventsiooni lagi kehtestatakse tasemel 30 000 tonni aastas. Lõssipulbri interventsioonihinda alandatakse kuni 3,5% aastas ehk kokku aastatel 2004-2008 17,5%. Vastavalt Euroopa Komisjoni arvutustele langeb samal perioodil ka EL piima taotlushind kokku 28%. Piima hinna langus kompenseeritakse 58% ulatuses otsetoetustega, mis sõltuvad iga tootja tootmiskvoodist.
- Vabanevad summad suunatakse ringi keskkonna- ja maaelu arendamiseks, osa rahast läheb reservi järgmiste reformide rahastamiseks.

EL põllumajandusreformiga on suurimaid muudatusi oodata just piimatootjail. Põllumajandusreformis piimandussektorit puudutava osa **eesmärk** on **Euroopa Komisjoni** poolt öeldult järgmine: leida lahendus, mis annab piimasektorile võimaluse laieneda vastavalt tarbija nõudmistele ja mis samal ajal hoiaks ära massilised struktuurimuudatused, mida enamus liikmesriike kardavad ja mis kaasneks tootmiskvoodi süsteemi lõpetamisega. Selleks tahetakse:

- suurendada piimakvoote ja samal ajal vähendada interventsioonihindasid ja muid piimatootjate toetusi;

- muuta EL eksport vähem subsiidiumidest sõltuvaks ja hinnad rohkem maailmaturu hindadele lähedasemateks.

Euroopa Komisjon näeb, et EL toetushind piimale peaks 2004.aasta piimareformiga langema enam kui 1999. aastal Agenda 2000 raames otsustati. Piimareformi esimene etapp algab seega aasta varem, 2004. aastal. Euroopa Komisjoni piimatoodete hinnaprognosid võrdluses OECD maailmaturu hindade prognoosiga aastani 2014 näitavad pidevat langustendentsi (vt joonised allpool).

Lisaks ei osta EL interventsiooni enam võid üle 30 000 tonni aastas, mis suurendab hinnasurvet piimatoodete jaehindadele.

Vastavalt Euroopa Komisjoni arvestustele viib kõik see EL piima taotlushinna 28% langusele, seega langeb piima hind 2008. aastaks praeguselt tasemelt 0.22 euro võrra. See ei pruugi aga tähendada, et iga riigi toetushinnad langevad sama palju. Esimesed otsetoetuste väljamaksed tehakse 2004.aastal ning need suurenevad igal aastal võrdeliselt hindade alandamisega. Piimatootjate otsetoetused seotakse lahti toodangust ning hakatakse maksma kindlat sissetulekutoetust koos hektari- ja loomatoetustega. Sissetulekutoetuse baasiks võetakse iga piimatootja piimakvoot 31.märtsil 2004.aastal.

Piima otsetoetused viiakse järk-järgult kindla sissetulekutoetuse sisse samas taktis piimareformi arenguga, st aastani 2008. Probleemiks on aga see, et sissetulekutoetus eraldatakse hektarite kohta. Kui piimatootjal on väga vähe või ei ole üldse maad tootmiseks, võib selle asemel rakendada spetsiaalset otsetoetust.

Euroopa Komisjoni arvutused näitavad, et ilma uue reformita muutuks piimatootjate olukord veelgi halvemaks. EK arvates aitaks toetuste lahtisidumine toodangust turgu paremini tasa-kaalustada (vt allpooltoodud tabelleid).

Kokku väheneksid uue põllumajandusreformi ettepanekutes põllumajandustoetused 2012. aastaks 19%. Lõplikku otsust uue reformi ettepanekute kohta oodatakse 2003. aasta juunis.

Põllumajanduse tulude-kulude eelarve jagunemine uue põllumajandusreformi alusel*

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1.Toetusfond EL-25	42979	44474	45306	45759	46217	46679	47146
2.Väljaminekud EL-25	41681	43642	44395	45156	46123	47568	48159
EL-15	41320	41339	41746	42183	42802	43569	43569
Piim EL-15	2461	3080	3711	4330	5006	5814	5756
otsetoetused	361	979	1957	2937	3916	4895	4895
teised abinõud	2100	2101	1754	1393	1090	919	861
Liituvad riigid - 10	361	2303	2649	2973	3321	3999	4646
3. Vahe 1. – 2.	1298	832	911	603	94	-889	-1013
4. Hüvitusfond				228	751	2030	2420
sellest maaelu arenguks				228	475	741	988

5. Puhastulu	1298	832	911	603	370	400	419

* Tabelite ja jooniste allikas: EK piima ja piimatoodete osakonna juhataja Herman Versteijlen ettekanne ZMP 9. piimafoorumil Berliinis 28. märtsil 2003. aastal "Millised tingimused kehtestab EL laienemine liikmesriikide piimatootjatele"

**Põllumajandusreformi ettepanekute mõju piimatootmisele EL-25-s
2004-2009. aastatel ja selle kõrvalekalle Agenda 2000-st**

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Toodang EL-25, mln t	143,8	144,1	144,4	145,4	147,0	146,5
Hälve Agenda 2000-st, %	0,3	0,2	0,3	0,8	1,5	1,6
EL-15, mln t	121,5	121,9	122,3	123,4	125,1	124,6
Hälve Agenda 2000-st, %	0,4	0,4	0,4	1,0	2,0	2,0
LR-10, mln t	22,3	22,2	22,1	22,0	21,9	21,9
Hälve Agenda 2000-st, %	-0,1	-0,5	-0,4	-0,2	-0,7	-0,4
Tootjahind, euro/t	280,3	264,5	256,5	229,2	224,2	225,1
Hälve Agenda 2000-st, %	-5,6	-5,6	-2,8	-7,6	-9,6	-9,9

**Põllumajandusreformi ettepanekute mõju EL-25 võisektoris
2004-2009. aastatel ja selle kõrvalekalle Agenda 2000-st**

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Toodang EL-25, mln t	2,21	2,14	2,11	2,08	2,07	2,07
Hälve Agenda 2000-st, %	-3,0	-3,4	-1,8	-3,0	-3,5	-0,9
Tarbimine, mln t	2,03	2,06	2,07	2,05	2,04	2,04
Hälve Agenda 2000-st, %	3,1	2,7	1,0	2,0	2,0	3,0
Eksport, mln t	0,27	0,16	0,12	0,12	0,12	0,12
Hälve Agenda 2000-st, mln t	-0,13	-0,13	-0,06	-0,02	-0,04	-0,02
Hind, euro/t	3052	2839	2795	2309	2325	2344
Hälve Agenda 2000-st, %	-7,0	-9,0	-5,4	-17,8	-17,2	-17,7

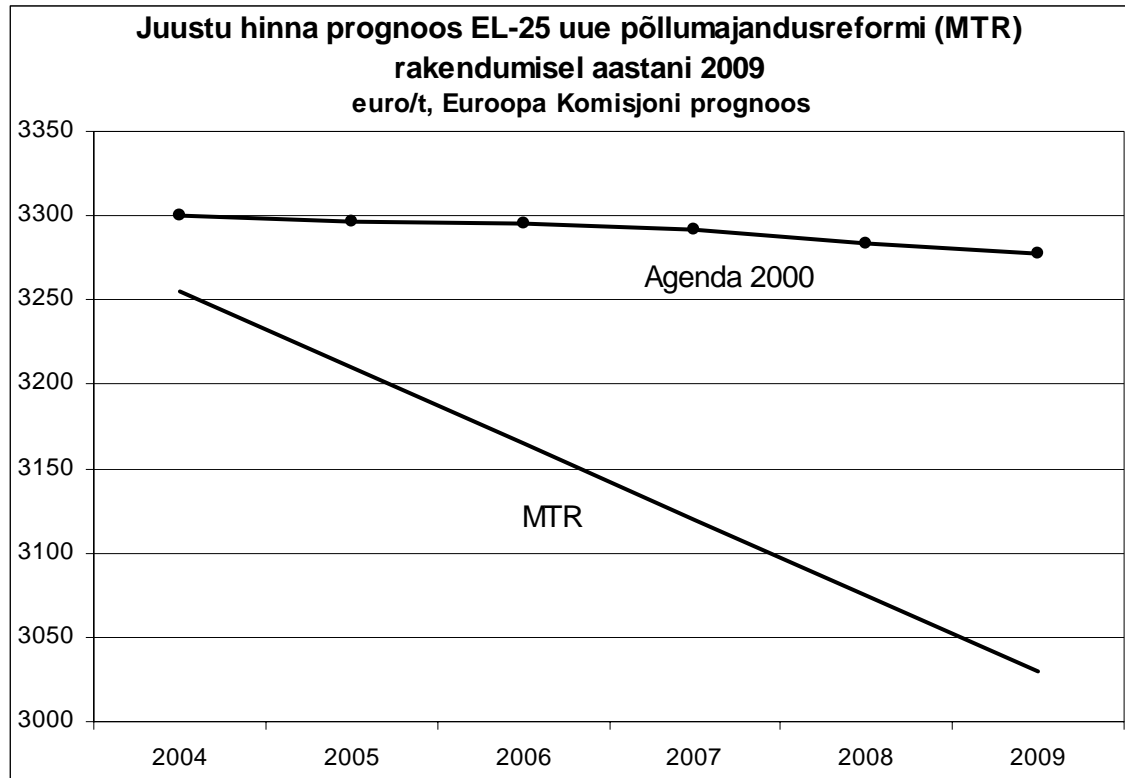
**Põllumajandusreformi ettepanekute mõju EL-25 lõssipulbri sektoris
2004-2009. aastatel ja selle kõrvalekalle Agenda 2000-st**

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Toodang EL-25, mln t	1,3	1,22	1,19	1,18	1,16	1,16
Hälve Agenda 2000-st, %	-5,3	-6,0	-3,3	0,8	-1,6	-0,8
Tarbimine, mln t	0,98	1,00	1,02	1,02	1,02	1,02
Hälve Agenda 2000-st, %	-1,6	-2,6	-3,6	-2,9	-1,7	-4,3
Eksport, mln t	0,32	0,23	0,18	0,16	0,15	0,14
Hälve Agenda 2000-st, mln t	-0,06	-0,05	-0,02	0,00	-0,02	-0,01
Hind, euro/t	1983	1914	1847	1782	1720	1720
Hälve Agenda 2000-st, %	-3,5	-2,0	-0,2	2,0	-1,5	-1,5

**Põllumajandusreformi ettepanekute mõju EL-25 juustusektoris
2004-2009. aastatel ja selle kõrvalekalle Agenda 2000-st**

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Toodang EL-25, mln t	8,21	8,53	8,66	8,73	8,80	8,77
Hälve Agenda 2000-st, %	4,0	4,3	2,2	1,7	3,8	0,5
Tarbimine, mln t	7,74	7,75	7,76	7,79	7,81	7,90
Hälve Agenda 2000-st, %	-1,0	-0,8	-0,3	3,0	-1,8	-0,4
Eksport, mln t	0,47	0,79	0,90	0,94	0,99	0,87
Hälve Agenda 2000-st, mln t	0,39	0,41	0,20	0,12	0,17	0,28
Hind, euro/t	3255	3210	3165	3120	3075	3030
Hälve Agenda 2000-st, %	-1,4	-2,7	-4,1	-5,5	-6,8	-8,2

Suurem enamus EL riikidest on selle vastu, et piimatoodete interventsioonihindasid langetada enam kui 15%, mis 1999. aasta Agenda 2000 raames otsustati. Prantslased on küll selle poolt, et või interventsioonihinda alandatakse rohkem kui lõssipulbril, kuid nad ei sooviks, et hinnalangus kokku oleks 15%-st suurem. Piimakvoodisüsteemi pikendamise poolt on aga enamus liikmesriike. Rootsi, kes sooviks kvootide kadumist 2008. aastast, on selges vähemuses.

Rootslased on arvestanud, et nende piima taotlushind langeb 2008. aastaks umbes 2,20 SEK (3.74 EEK/kg) tasemele. Isegi kui taotlushind peaks alanema mõnevõrra vähem praegusest EK ettepanekust, siis mõjutab see turgu väga tugevalt, sest EL langetab hindasid nii järsult just võile, mis on kõige hinnatundlikum ja suurima konkurentsiga piimatoode.

Rootsi LRF arvutuste kohaselt halveneks piimatootjate tulusus uue reformiga 3000 SEK (5100 EEK) võrra lehma kohta.

Taanlaste arvates piimatootjad uue reformiga kaotavad, sea- ja veiselihatootjad võidavad ning taimekasvatus saab enam-vähem madalamate hindade eest kompenseeritud. Nende arvates hakkavad EL piimatootjad aasta-aastalt vähem teenima. Samas pooldab Taani valitsus veelgi kiiremat interventsioonihindade langetamist kui Euroopa Komisjoni ettepanekus. Isegi siis, kui EL alandab või interventsioonihinda 35%, on see poole kõrgem kui või maailmaturu hind.

Soome piimatootjad hindavad, et nende tulud vähenevad uue reformi tingimustes ca 120 miljoni euro (ligi 1,9 miljardi EEK) võrra aastas.